

Γλωσσική διαφοροποίηση: Η «γλώσσα των νέων»

Iordanidou A. & I. Androutsopoulos, “Teenage Slang in Modern Greek” (1997) και Α. Ιορδανίδου & Γ. Ανδρουτσόπουλος, «Πήρανε τη γλώσσα στο ... κρανίο: Στάσεις των ΜΜΕ απέναντι στη γλώσσα των νέων» (1999) [στα έγγραφα του μαθήματος: <http://eclass.uoa.gr/courses/MEDIA139/>].

1. Μορφολογία

- 1.1. Παράγωγη. Επιθήματα: -άρω, -άς, -άκας, -άτος, -άκι, -όνι, -ιάρης, -ιάρω, -όβιος, -ιά, -ιλίκι, -άδικο, -ίδια, -άνος κτλ. αποκοπή: *ματσό*, αποκοπή + αναδιπλασιασμός: *φου-φου*, back slang (Fr. verlan): *λοστρέ* < *τρελός*, αλλαγή γένους (τονισμού / επιθήματος): *τάσακος* < *τασάκι*, ψευδοεπιθήματα: *μουγκαφόν* < *μουγκαμάρα*, λογοπαίγνια: *dealer* > *ντιλέρι*, *καντηλέρης*, μηχανισμοί επίτασης: ενισχυτικά προθήματα: *ψιλο-*, *χοντρο-*, *καρα-*, ενισχυτικά επιθήματα: -άρος / άρα κ.ά.
- 1.2. Σύνθεση: [ρίζα + ρίζα]: *γκομενοφύλακας*, [P + ρίζα]: *πρηξαρχίδης*, *μπορόλας* (*ξερόλας*), παρθετικά σύνθετα: *παιδί-κουμπί* κτλ.

2. Σύνταξη

- 2.1. Μετασχηματισμός ονομάτων σε κατηγορηματικά επίθετα ή ονοματικούς προσδιορισμούς: *ο τύπος είναι αστέρι*, *αστέρι γκόμενα*
- 2.2. Λεκτικοί τρόποι για τη δημιουργία νέων ιδιωματικών εκφράσεων:
 - 2.2.1. [P + O]: *παθαίνω φρίκη*, *χτυπάω μπιέλα*, *βαράω ενέσεις*, *τραβάω λούκι*
 - 2.2.2. Κενά αντωνυμικά στοιχεία: *την είδα*, *την άκουσα*, *την ψάχνω*, *μου τη βιδώνει*, *τα πήρα στο κρανίο*
 - 2.2.3. [είμαι / έχω + κατηγορηματικά εμπρόθετα]: *είναι για πολλές σφαλιάρες*, *την έχω στο περίμενε*
 - 2.2.4. Επίταση άρθρου: *το μπαρ*, *η γκόμενα*
 - 2.2.5. Παράλειψη πρόθεσης, κυρίως μετά από ρήματα κίνησης: *Πάσα πάω Μύκονο*, *Είχε τραπέζι Σάββατο Μερσέντες*
 - 2.2.6. Ανακατηγοριοποιήσεις: *το άτομο είναι βλήμα / τσίου / γεια σου*, *έπιπλος*, *αδέρφω*
 - 2.2.7. Επιτατικά O: *ψώνιο φάση*, *μπόμπα ταινία*, ενισχυτικά συντάγματα: *και γαμώ ...*, *και πολύ ...*, ... ενισχυτικά επιρρηματικά: *τελείως ...*, *ούτε με...*
 - 2.2.8. αρνητικά στερεότυπα: *ούτε με σφαίρες*, *δεν παίζεται* κτλ.

3. Λεξιλόγιο

- 3.1. πλήθος φρασεολογισμών: *με γράφει*, *την κάνω*, *τα παίρνω στο κρανίο* κτλ.
- 3.2. σημασιολογικοί νεολογισμοί (με μεταφορές, μετωνυμίες, συνεκδοχές, αντιφράσεις), π.χ.
 - 3.2.1. [-έμφυχο, -ανθρώπινο] χρησιμοποιούνται μειωτικά: *τυρί*, *ψάρι*, *κρέας*
 - 3.2.2. μεταφορική χρήση κύριων ονομάτων: *Λάκης*, *Κάθριν*
 - 3.2.3. [-έμφυχο] για δήλωση καταστάσεων μέθης, μαστούρας κτλ.: *κόκαλο* (πβ. *stoned*)
 - 3.2.4. ρήματα δηλωτικά σωματικών λειτουργιών χρησιμοποιούνται για τη δήλωση νοητικών καταστάσεων ή λειτουργιών: *δεν μασάω*, *μας έλκ...*,
- 3.3. συνειρμική συνωνυμία: *καληνυχτάκις*, *καληνύχτας*, *κρεβατάκις*, *σνεμαδάκις*, *ταρίφας*, *τηλεφωνάκις*, *φύλακας*, *γκομενοφύλακας*, *φιλάκις* κτλ.
- 3.4. δανεισμός (μόνο σε ορισμένα λεξικά πεδία, και πάντως τα δάνεια χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό προσαρμογής): *freak out*, *φρικάρω*, *φρικιό original*, *οριτζιναλιά cool*, *κουλαριστός*, *κουλάρω* κλπ.

4. Διαλογικοί δείκτες

- 4.1. *μιλάμε, σου μιλάω, (και) καλά* κτλ.
- 4.2. πολυάριθμες αξιολογικές / επιτακτικές εκφράσεις: *τζάμι, αστέρι, μπόμπα, ψόνιο, ζόρικο, με χίλια, του θανατά, και γαμώ, και πολύ [+ O/E], στο πολύ*
- 4.3. λέξεις ή φρασσεολογισμοί που χαρακτηρίζουν λεκτικές τακτικές: *θάψιμο, γαλιφιά, μπινελίμι* κ.ά.
- 4.4. αποδοχή-ανταπόκριση: *έμεινα αλάλου, κουφάινω, αφήνω κάγκελο, καμία σχέση*
- 4.5. άτομα/στάσεις: *γλείφτης, φλόκος* κτλ.

Η «γλώσσα των νέων» χαρακτηρίζεται από στερεότυπες, ημι-παραγωγικές γλωσσικές δομές. Ορισμένες από αυτές είναι αμφίβολο αν ανήκουν στην ίδια τη «γλώσσα των νέων» ή στην αντίληψή μας γι' αυτήν· όπως είναι φυσιολογικό, στερεότυπες δομές προκαλούν στερεότυπες αντιλήψεις. Υπάρχει ένας γενικός μηχανισμός εξέλιξης της γλώσσας των νέων; Η παραβίαση της «κοινής»/νόρμας δημιουργεί *υπονοήματα*, που με τον καιρό (ή εντός μιας παρέας) γίνονται *συμβατικά*, δηλ. *προϋποθέσεις* (βλ. σημειώσεις του μαθήματος *Στοιχεία σημασιολογίας-πραγματολογίας*). Εξίσου ενδιαφέρον είναι το πόσο εύκολα «ξεχνιούνται» αυτά τα συμβατικά υπονοήματα (όσο μεγαλώνει κανείς, αλλάζοντας κοινωνικούς ρόλους κλπ.).

Άσκηση 1. Αναλύστε το απόσπασμα της συνομιλίας (αρχείο 01b) **α.** Άλλα γλωσσικά χαρακτηριστικά της γλώσσας των νέων που παρατηρείτε. Επικοινωνιακά χαρακτηριστικά. Ποιες (διαλογικές) λειτουργίες επιτελεί η γλώσσα των νέων; **β.** Προσδιορίστε μια ερευνητική διαδικασία για την καταγραφή της γλώσσας των νέων που να αποφεύγει το «παράδοξο του παρατηρητή».

Άσκηση 2. Ο Σαράντος Ι. Καργάκος γράφει για τη γλώσσα των νέων (*Αλαλία, ήτοι το σύγχρονο γλωσσικό μας πανόραμα*, Αθήνα: Gutenberg, 1985): «πρόκειται για μια νεοαργκό» που χρησιμοποιείται «για να κάνει το ανθρώπινο χυδαίο και το χυδαίο χυδαιότερο. Ο μάγκας του σήμερα χρησιμοποιεί [διάφορους] όρους για να εκφράσει την ηλιθιότητά του, τη σεξουαλική του ανωριμότητα, τον πνευματικό και ηθικό του υποσιτισμό» (σ. 20). «Ήδη πολλοί νεαροί έχουν αρχίσει να συνεννοούνται με νοήματα ή με γρυλισμούς» (σ. 29). «Οι νέοι μας – εξαιρώ βέβαια μια προνομιούχα μερίδα – έχουν φτάσει στο σημείο να συνεννοούνται με γρυλισμούς και παντομίμες, όμοια με το δελτίο ειδήσεων της E.P.T. 2 για του κωφάλαλους» (σσ. 59-60) «Το ελληνόπουλο, μολονότι είναι κληρονόμος του μεγαλύτερου γλωσσικού θησαυρού, χρησιμοποιεί κάπου λιγότερο από 1000 λέξεις, όσες δηλαδή κι ο κτηνοτρόφος για να συνεννοηθεί με το κισπάδι του» (σ. 64). «Την τελευταία, ίσως και τη χαριστική βολή στη γλώσσα μας τη δίνουν οι νέοι. Εννοούμε το *γλωσσικό Χουλιγκανισμό*, που φέρνει τη γλώσσα μας στην εποχή των σπηλαίων. Οι νέοι μας, όπως ακρωτηριάζουν τις προτομές των ηρώων, όπως βεβηλώνουν ιερούς χώρους και μνημεία, έτσι ακρωτηριάζουν και βεβηλώνουν και τη γλώσσα μας» (σ. 109). Σχολιάστε.

Σύνδρομο της αγλωσσίας.

Η παρέκκλιση από τη νόρμα δεν γίνεται αντιληπτή ως διαφορετική γλωσσική ποικιλία αλλά ως μηδενική γλώσσα. Το ίδιο και η μειξή· λ.χ. πολλοί «ορθόδοξοι» δημοτικιστές μιλούν για α-γλωσσία προκειμένου να χαρακτηρίσουν τη μειξή της «καθαρής» δημοτικής με «λόγιους» τύπους (της καθαρεύουσας). Συνήθης διατύπωση: «Χάνεται η γλώσσα μας».

Άσκηση 3. Η αποτυχία των εξεταζομένων στο μάθημα της έκθεσης κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο το 1985, η οποία αποδόθηκε στην άγνοια των λέξεων «ευδοκίμηση» και «αρωγή», θεωρήθηκε από πολλούς δείγμα της αυξανόμενης «λεξιπενίας» των νέων που οφείλεται στην έλλειψη επαφής με «παλαιότερες μορφές της γλώσσας μας». Να βρείτε σχετικά δημοσιεύματα στον Τύπο της εποχής, να συγκεντρώσετε τα σχετικά επιχειρήματα, να τα ταξινομήσετε και να τα σχολιάσετε.